

OPUSCULUM XXXVII.

DE VENERABILI SACRAMENTO ALTARIS

(EDIT. ROM. LVIII.)

CAPUT I.

De tribus causis institutionis Sacramenti Corporis Christi.

Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod misui vobis. Prov. 9. His verbis Dominus nos invitat ad salutare convivium, in quo praeparavit pretiosum cibum, scilicet corpus et sanguinem suum, juxta illud Prov. 6: "Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum ne reveles extraneo." Res secreta est altaris Sacramentum, quasi sacrum secretum, cujus causa non infidelibus, sed fidelibus est revelanda. Nota quod causa institutionis est triplex: scilicet memoria Salvatoris, sacrificium altaris, cibus hominis. Haec tria disposuit in hoc Sacramento divina sapientia contra tria vetera mala: scilicet contra oblivionem Dei, contra debitum rapinae alienae rei, contra corruptiones pomi mortiferi. Primi enim parentes in haec tria mala inciderunt serpentina fraude decepti, et per eos successores sunt depravati. De primo Eccl. 10: "Initium superbiae hominis apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum, recessit cor ejus," scilicet per oblivionem in occupatione damnosae negotiationis cum serpente: quod saepe adhuc quibusdam stultis solet evenire. De secundo Gen. 3: "Videns mulier lignum quod esset bonum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulit de fructu, et comedit, deditque viro suo;" et sic ambo rapinam commiserunt. Hujus rapinae similitudinem faciunt, qui in usu creaturarum et rerum per aliam justitiae mensuram excedunt. De tertio Gen. 3: "De ligno scientiae boni et mali ne comedas. In quacumque enim die comederis ex eo, morte morieris;" et in bono immortalitatis corporis. Psalm. 13: "Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt." Sic qui peccati venenum in usum sumunt, animas occidunt et corrumpunt. Igitur contra triplex vetus malum institutum est hoc Sacramentum. Luc. 22: "Accipite et comedite. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem." "Hoc facite," inquit, "in meam commemorationem." Ecce prima causa, scilicet memoria Salvatoris contra oblivionem. "Quod pro vobis tradetur," idest, ut agnus Dei offeratur. Ecce secunda causa, scilicet sacrificium altaris contra

rapinam. Accipite et comedite." Ecce tertia, scilicet cibus medicinalis contra corruptionem. Memoria ergo Salvatoris contra oblivionem est prima causa, ut hoc scilicet admoniti, totam mentem et omnes sensus nostros quos a Deo avertimus et cum pravis quandoque cogitationibus et delectationibus vagari permisimus, a noxiis abstrahentes, integraliter ad Deum referamus: hinc dicit, "Hoc facite in meam commemorationem." Eusebius: "Quia corpus assumptum Dominus ablaturus erat ab oculis, et illaturus sideribus, necessarium erat ut die coenae Sacramentum nobis sui Corporis et Sanguinis consecraret, ut offerretur jugiter per mysterium, quod offerebatur semel in pretium: et perennis victima viveret in memoria, et semper praesens esset in gratia." Nota, ad habendam semper memoriam Salvatoris cogunt nos tria argumenta suae caritatis: scilicet remissio peccatorum, redemptio impignoratorum, continuatio beneficiorum. De primo Isa. 43: "Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor, reduc me in memoriam." De secundo, Eccl. 29: "Gratiam fidejussoris tui ne obliviscaris," quin scilicet eum pro ea diligas, et quin orationibus et bonis operibus debitum ei reddas. Cant. 5: "Aperi mihi soror mea, amica mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium." "Aperi mihi," idest suscipe me in mentem tuam in memoriam et dilectionem, "quia caput meum," scilicet divinitas, "plenum est rore," idest, misericordia ad dimittendum peccata, "et cincinni mei," idest, humanitas, "guttis noctium," idest, effusione sudoris lacrymarum, et sanguinis passionum, ad redimendum hereditatem tuam pro satisfactione peccatorum tuorum impignoratam. De tertio Deuter. 8: "Observa, et cave ne quando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata ejus; ne postquam comederis et biberis, et satiatus fueris, habuerisque cunctarum rerum copiam, elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui." Glossa Eccles. 27: "Sicut nullum momentum est quo non utitur homo Dei bonitate, ita semper debet esse in memoria praesens." Secunda causa institutionis est sacrificium altaris contra quamdam quotidianam delictorum nostrorum rapinam: ut sicut corpus Domini semel oblatum est in cruce pro debito originali, sic offeratur jugiter pro nostris quotidianis delictis in altari, et habeat in hoc Ecclesia munus ad placandum sibi Deum super omnia legis sacrificia pretiosum et acceptum. Malach. 3: "Placebit Domino sacrificium Juda et Jerusalem quasi regis et militiae," idest Christi et Ecclesiae. Alexander Papa: "Nihil in sacrificiis Ecclesiae majus esse potest quam Corpus et Sanguis Christi. Nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes praecellit, quae pura conscientia Deo offerenda est, et pura mente sumenda." Et sicut potior est prae

ceteris, ita potius venerari debet. Ad hoc sacrificium approbandum notatur triplex ratio mutandi vetus sacrificium. Prima auctoris nostri sacrificii potentia, scilicet Christi, qui non solum ex eo quod est Dominus et rex universae terrae, sed ex summi sacrificii ad eum translatione potuit et debuit suum in melius sacrificium commutare. Ps. 109: "Juravit Dominus, et non poenitebit eum etc." Non dicit secundum ordinem Aaron, vel secundum ritum Levitarum, qui obtulerunt carnes hircorum et taurorum; sed secundum ordinem Melchisedech, qui obtulit panem et vinum, Heb. 8: "Quod fuit necessarium secundum ordinem Melchisedech alium exurgere Sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron:," translato enim Sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat. Manifestum est autem quod ex tribu Juda ortus est Dominus, de qua secundum legem non erant Sacerdotes. Secunda est debitorum nostrorum exigentia: tam magnum enim erat debitum primorum parentum ex rapinae magnitudine, ex raptoris ingratitude, ex laesi scilicet Creatoris majestate, quod non solum legis sacrificia, sed totus mundus cum omni creatura non sufficit pro satisfactione. Ad Hebr. 10: "Christus ingrediens mundum dicit, Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi." Glossa: "ingrediens, idest homo factus dicit: Hostiam de animalibus, et oblationem de aliis rebus noluisti, idest non placuerunt tibi: corpus autem quod prae omnibus sacrificiis est, quia sine peccato, aptasti mihi, idest aptum et idoneum dedisti mihi vivendo, quod pro omni redemptione valeat offerri." Psal. 58: "Quae non rapui, tunc exolvebam:," quando scilicet pro debitis omnium sufficiens sacrificium in cruce offerebam. Tertia ratio mutandi est ipsorum sacrificiorum legis insufficientia. Et hoc probatur a tribus: quia scilicet Deo non placuerunt, quia peccata non abstulerunt, quia gratiam non contulerunt. De primo Jerem. 6: "Holocausta vestra non sunt accepta, victimae vestrae non placuerunt mihi;," Oseae 6: "Misericordiam volo, et non sacrificium." De secundo, Psal. 29: "Holocaustum et pro peccato non postulasti;," ad Rom. 3: "Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram Deo;," ad Heb. 10: "Impossibile est sanguine hircorum et taurorum auferri peccata." De tertio Ezechiel. 20: "Dedi praecepta non bona, et judicia in quibus non vivent:," "praecepta non bona," idest minus bona, et sacrificia, scilicet caeremonialia: "in quibus non vivent," quia vitam gratiae non conferebant: ad Heb. 12: "Reprobatio quoque fit praecedentis mandati propter infirmitatem ejus et inutilitatem quasi propter ejus sterilitatem," quia non conferebat gratiam. Tertia institutionis causa est cibus hominis. Cibus, inquam, medicinalis contra pomi mortiferi corruptionem, quae tam prava infusa est per primos parentes humano generi, ut esset incurabilis, nisi

subveniretur medicina optima, quam posset facere prudentia Dei. Eccles. 38: "Altissimus de terra," idest carne Virginis, "creavit medicinam," et vir prudens non abhorrebit eam. Ambrosius: "Corpus Christi medicina spiritualis est, quae cum reverentia degustata sibi devotos purificat." Ad cognoscendum rationem necessitatis medicinae corporis Christi, sciendum quod serpens malignus infudit homini per venenum cibi vetiti triplicem corruptionem: in anima scilicet tenebras ignorantiae, in corpore morbum pravae concupiscentiae, et mortem utrobique. Contra hoc institutum est corporis Christi medicamentum tenebras ignorantiae illustrans, morbum concupiscentiae sanans, et mortem nostram mortificans. Propter haec tria potest comparari triplici dulci cibo et medicinali: scilicet melli propter primum, ficui propter secundum, fructui uvae propter tertium. De primo Proverb. 34: "Comede fili mel, quoniam bonum est." Mel corpus Christi dulce significat. Hoc bonum est, quia tenebras mentis illuminat. 1 Reg. 14: "Vidistis, quoniam illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle:," Isaias 7: "Butyrum et mel manducabit omnis qui relictus fuerit, ut scilicet sciat reprobare malum, et eligere bonum." Psal. 26: Dominus illuminatio mea etc. Accedite ad eum, et illuminamini." De secundo Jerem. 24: "Ficus, ficus bonas, bonas valde." Ficus bis dictae dulce corpus Christi Dei et hominis significant. Hae bis bonae sunt valde, quia mentem et carnem a morbo pravae concupiscentiae sanant. 4 Reg. 20: "Isaias jussit afferri massam ficorum, quam cum posuit super ulcus regis, curatus est. Ulcus regis est concupiscentia carnalis; massa ficorum corpus Christi continens dulcedinem multorum bonorum ad medicinam malorum desideriorum. De tertio Lucae 1: "Benedictus fructus ventris tui," corpus scilicet Christi, quod est fructus vitae valens ad destructionem gehennae, et acquisitionem vitae aeternae. Proverb. 3: "Lignum vitae est his qui apprehenderint eam, scilicet sapientiam Dei incarnatam," Hinc dicitur Oseae 13: "Ero mors tua o mors;," Joan. 6: "Ego sum panis vitae etc. Qui manducat meam carnem etc." Item: "Qui manducat me, vivet propter me." Hilarius: "Accepta carne Domini et hausto sanguine, id efficitur ut nos in ipso, et ipse in nobis sit." Haec est ergo causa vitae nostrae, quod in nobis carnalibus per carnem Christum, qui vere vita est, manentem habemus, victuri per eum ea conditione, qua vivit ipse per Patrem qui in eo est.

CAPUT II.

De prima causa institutionis per se, scilicet memoria Salvatoris, et de praeparatione ejus ad judicium.

Venite, comedite panem etc. causam tuam etc. Speciale. Item in memoria aeterna. "Hoc facite in meam commemorationem," Lucae 2. Thema: Item "Estote parati quia qua hora etc." Lucae 12. Prima causa institutionis Sacramenti Dominici corporis est memoria Salvatoris, circa quam tria possunt quaeri. Primo, quid mali sequitur, si memoria Domini fuerit relicta. Et dicendum quod triplex: scilicet amissio gratiae divinae, subjectio potestatis diabolicae, magna deformitas culpa. De primo Deuter. 32: "Deum qui te genuit, dereliquisti etc." Et ait: "Abscondam faciem meam, et considerabo," idest subtraham gratiam. Ubi fons perit, rivus arescit. Isaiae 13: "Eris deserta, quia oblita es Dei creatoris tui." Ecl. 20: "Oratio fatuorum effundetur." De secundo Judic. 4: "Obliti sunt Dei sui, et tradidit eos in manus Sisarae," idest potestati diaboli. Tobiae 6: "Qui conjugia ita suscipiunt ut Deum a se et a sua mente excludant, in his habet potestatem daemon." De tertio ad Rom. 1: "Sicut non probaverunt," idest noluerunt Deum habere in notitia, "tradidit illos in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt." Et, heu! hoc saepe fit usque ad mortem. Psalm. 9: "Non est Deus in conspectu ejus etc." Joel. 1: "Computruerunt jumenta in stercore suo." Jumenta impudica et insipientia sunt homines stulti, carnales, Deum prae oculis non habentes. Hujusmodi in stercore suo putrescere, est in luxuria et aliis peccatis vitam finire. Secundo quaeritur de quibus de nostro Salvatore memoria sit habenda. Et dicendum de tribus: de praeterito, de praesenti, de futuro. De praeterito, ut nostri Redemptoris, quia propter nimiam caritatem a morte mala, morte sua liberavit nos. De praesenti, ut omnium inspectoris, qui per occultam praesentiam omnia nostra semper cernit. De futuro, ut justis iudicis, qui per omnipotentiam suam omne pravum incorrectum districte judicabit. De primo Thren. 3: "Recordare paupertatis meae, et transgressionis," idest maximae humiliationis, "absynthii et fellis," idest amarae passionis. Ezechiel. 9: "Signa Tau super frontes virorum dolentium et gementium super cunctis abominationibus quae fiunt in civitate hac." Tau figuram crucis habet, idest passionis Christi, quae semper est bonis in mente ferenda. De secundo Psal. 99: "Scitote quoniam Dominus ipse est Deus," omnia scilicet implens,

omnia videns, ubique praesens. Hinc ait: "providebam Dominum in conspectu meo semper," Psal. 5. Ecclesiastic. 39: "Opera omnis carnis coram Domino, et non est quicquam absconditum ab oculis ejus." Cant. 2: "En ipse stat post parietem nostrum," idest induitur parietem carnis nostrae: prospiciens per cancellos: quia licet intus degens occultus a nobis videri non possit, tamen omnia nostra videt. De tertio Isai. 30: "Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, et gravis ad portandum." Ecce venit, idest attendite, quia cito veniet ad districtum judicium. Matth. 24: "Vigilate etc." Hieronymus: "Sive comedo, sive bibo, sive aliquid aliud facio, semper intonat in auribus meis quasi tuba vehemens vox illa terribilis, Surgite mortui, venite ad judicium." De omnibus tribus simul. Psal. 110: "Memoriam fecit mirabilium suorum: quasi diceret: Dominus dedit nobis escam, scilicet seipsum ad memoriam suorum mirabilium: praeteritorum, quod nos redemit: praesentium, quod omnia nostra respicit: futurorum, quod districte tandem judicabit. Tertio quaeritur quid valeat memoria nostri Salvatoris. Dicendum ad tria. Primae enim rei memoria, scilicet passionis Christi, valeat ad cor nostrum ejus amore inflammandum. Secundae rei, scilicet ejus continuae inspectionis, valet ad nos a peccato custodiendum. Tertiae rei, scilicet districti iudicis, valet ad excitandum nos ut praeparemur contra futurum judicium. Primum facit nos bonum diligere, secundum malum odire, tertium imminens periculum praecavere. De primo Lucae 12: "Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat?" Ignem veni, idest causam amoris misi in mundum beneficio passionis, quae si pie recordata fuerit, amore magno cor accendit. Psalm. 38: "Concaluit cor meum intra me etc." Bernardus: "Super omnia te mihi reddit amabilem, Jesu bone, calix quem bibisti, opus redemptionis meae." Idem: "Quanto pro me Dominus factus est vilior, tanto mihi factus est carior." De secundo Proverb. 8: "Timor Domini odit malum." Timor inquam quo mens semper Deum praesentem et omnia videntem attendit, a peccato custodit: hinc e converso Eccle. 23: "Omnis homo qui transgreditur lectum suum contemnens animam suam dicens, quis me videt? tenebrae circumdant me: non intelligit quoniam omnia videt oculus Domini et expellit a se timorem Dei." Ezechiel. 8: "Certe vidisti, fili hominis, quae seniores faciunt in tenebris. Dicunt enim, non videt Dominus." Glossa: "Si Dominum praesentem et omnia videntem et judicantem semper cogitaremus, aut vix nunquam peccaremus." Boetius: "Magna nobis indicta est necessitas bene vivendi, cum agamus omnia ante oculos iudicis cuncta cernentis." De tertio Exod. 19: "Sanctifica populum, et sint parati in diem tertium:

die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe: „ quasi diceret, Meméntote, quia Dominus terribilis descendet ad districtum iudicium: et ideo estote parati in diem tertium. Primus dies est dies nostrae nativitatis: secundus nostrae conversationis: tertius dies mortis, vel adventus districti iudicii. Luc. 12: „ Estote parati. „ In praeparatione ad iudicium debent tria notari; scilicet modus, providentia non praeparatorum poenam evadere, lucrum cum praeparatis vitam aeternam possidere. De primo Eccle. 18: „ Ante iudicium praepara iustitiam tibi, „ scilicet poenitentiam agendo. Matth. 3: „ Poenitentiam agite. Appropinquabit enim regnum caelorum, „ idest regis caelestis justum. Joel 2: „ Magnus dies Domini et terribilis valde, quis sustinebit eum? Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me etc. „: quasi diceret: Apparate vos ad diem Domini poenitentiam agendo, et peccata mundi non faciendo. De secundo Apoc. 18: „ Exite de Babilone, popule meus, et ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipietis. „ „ Exite de Babylone, „ idest praeparate vos ad iudicium poenitentiam agendo, et peccata mundi non faciendo: et per talem providentiam evadetis ejus poenam. Luc. 12: „ Si sciret paterfamilias etc. „ Glossa: „ Nesciente paterfamilias, domum fur perfodit; quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors carnis habitaculum irrumpit, et animam ad supplicia trahit. Furi autem resisteret, si vigilaret, et adventum iudicis occulte praeventem praecavens, iudici poenitendo occurreret; et sic utique dormientium, idest non praeparatorum poenam evaderet. „ De tertio Matth. 25. Cum fatuae virgines, idest animae non paratae, irent emere ad forum diaboli cum Eva, vel cum Dina, ubi pro modica re dant multa bona, venit sponsus, et quae paratae erant etc. Ecce triplex lucrum praeparationis ad iudicium: scilicet possessio caelestis regni, societas amabilis sponsi, deliciae totius boni. Primum notatur ibi, „ Intraverunt: „ secundum ibi, „ Cum eo: „ tertium ibi, „ Ad nuptias. „ De primo Matth. 25: „ Venite benedicti Patris. „ De secundo 1 Thessalon. 4: „ Semper cum Domino erimus, „ sine quo nulli bene, cum quo nulli male esse poterit. Joan. 17: „ Pater quos dedisti mihi, volo... ut videant claritatem quam dedisti mihi. „ De tertio Isai. 66: „ Gaudete cum Jerusalem, „ idest cum beatorum omnium pacifica et iudicanda societate, „ ut repleamini ab uberibus consolationis ejus. „

CAPUT III.

De secunda causa institutionis Sacramenti Eucharistiae, scilicet Sacrificio Altaris.

„ Venite, comedite etc. „ Item causam tuam etc. Thema proprium. Sacrificium Juda, quasi regis, et militiae, idest Christi et Ecclesiae. Malach. 3. Secunda causa institutionis Sacramenti Dominici Corporis est sacrificium altaris. Circa quod sacrificium notantur tria: scilicet forma offerendi, quaestio de sacrificio legali, et excellentia nostri sacrificii. De duobus primis hic potest dici; de tertio in sequenti. Primo notatur forma: et haec est triplex. Prima in oblationum veterum praefiguratione; secunda in humanae formae veritate, tertia in panis et vini specie. Prima est synagogae commendata sub lege, secunda caritatis divinae oblata in cruce, tertia fidelis animae consecrata in mensa Ecclesiae. Prima data est in signum, secunda in pretium, tertia in solatium. De prima Levitici 4: „ Si omnis Israel per ignorantiam peccaverit: offerat pro peccato suo vitulum, „ idest Christum; dicit Glossa: Hoc autem non erat in persona, sed in figura. „ Exod. 12: „ Similiter agnus immaculatus, quem occidebant in Pascha, et ejus carnes edebant, „ figura Christi erat, ut dicit Gregorius. De secunda forma Isai. 53: „ Sicut ovis ad occisionem ductus, vulneratus est propter etc. Oblatus est, quia ipse voluit. „ Hoc vere secundum formam humanam in cruce. Hebr. 10: „ Sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel, „ scilicet in cruce. De tertia Psal. 109: „ Tu es Sacerdos in aeternum etc. „ Qui, ut dicitur Gen. 14. „ Obtulit panem et vinum: „ sic Christus dat corpus et sanguinem suum in sacrificio altaris sub panis et vini specie. Matthaei 26: „ Accipit Jesus panem, et benedixit: et ait: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, „ idest, vasculum cum vino, gratias egit dicens, „ Hic est sanguis meus etc. „ Secundo notatur brevis quaestio de sacrificio legali, in qua tria fiunt. Primo contra insufficientiam quae imponitur sacrificiis legalibus, opponitur; secundo contrarietas solvitur; tertio causa illius sacrificii assignatur. Primo contra insufficientiam, quod Deo non placuerunt, et quod peccata non abstulerunt, secundum illud Jer. 6: „ Holocausta vestra non sunt accepta, victimae vestrae non placuerunt mihi: „ et contra his similia opponitur. Levit 4: „ Si peccaverit autem quis de populo terrae, offeret capram immaculatam, et adolebit eam Sacerdos super altare in odorem suavitatis Domini; et dimittetur ei. „ Ergo videtur, quod vetus sacrificium placuerit Deo, et propter hoc